

ЛіТТерА

Квартальний літературно-мистецький та громадсько-політичний часопис Тернопільської обласної організації Національної спілки письменників України

**ПОЕЗІЯ
ПРОЗА
ПУБЛІЦИСТИКА**

**№2,
2023**

Літературне Тернопілля Ансамблеве

квартальний літературно-мистецький та
громадсько-політичний часопис Тернопільської
обласної організації Національної спілки
письменників України

№2 квітень – червень 2023

ЗМІСТ

ШЕФ-РЕДАКТОР Олег Смоляк

ГОЛОВНА РЕДАКТОРКА
Валентина Семеняк

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:
Марія Назар (поезія, гумор)
Анна-Віталія Палій (проза)
Тетяна Дігай (публіцистика)
Володимир Кравчук (твори для дітей)
Тарас Комаринський (презентації)

Портрети роботи Михайла Цибулька
Коректорка Валентина Судома
На обкладинці: церква воздвиження
Чесного Хреста ПЦУ

Рік заснування — 2023. Тернопіль.
Адреса редакції: 46000 м. Тернопіль,
вул. Патріарха Йосифа Сліпого, 3;
e-mail: svitlo999@ukr.net

© ЛітТерА, 2023
Всі права застережені

СЛОВО ПРО СЛОВО

Марія Данилевич. «Велика сила непрофанного слова»:
Василь Ярмуш, Ярослав Павуляк, Степан Сапеляк..... 2
Іван Прокоф'єв. Поезія Ярослава Павуляка і модерн 6

ПОЕЗІЯ

Ігор Фарина. Весілля неба..... 10
Анастасія Триш. І золотобарв'я та біловзори 12

МАЛА ПРОЗА

Галина Шулим. Сторінки її щоденника 16
Зоряна Замкова. Спадок..... 20

ВЕЛИКА ПРОЗА

Богдан Манюк. По той бік Золотої Липи..... 24

ГУМОР

Тарас Комаринський. «Зараз все поясню вам детально» 45
Богдан Вилущак. «Життя прекрасне, але не завжди,
не скрізь і не для всіх»..... 49

ДІТЯМ

Раїса Обшарська. Образки..... 54
Тамара Гнатович. Веселонька-сестриця 58

ДЕБЮТ

Валентина Славінська. «Аж доки не знайду
свій порт»..... 60

ЮВІЛЕЇ

Олег Смоляк. Окрилений безкриллям 64
Тетяна Дігай. «Я належу до тихих поетів»..... 68

ПАМ'ЯТАЄМО

Зіновій Кішибіда. Три поля Богдана Бастюка..... 73
Марія Назар. Золотий перетин імен нашої державності..... 75
Ірина Тютюнник. Михайло Цибулько — самобутній
художник-портретист Тернопілля 79

РЕЦЕНЗІЇ

Валентина Семеняк. Золото Любові у його слові 83
Леся Вашків. Повість про крутизну життєвих доріг 87

ПРЕЗЕНТАЦІЇ 90

Ірина Моттонік

МИХАЙЛО ЦИБУЛЬКО — САМОБУТ- НИЙ ХУДОЖНИК-ПОРТРЕТИСТ ТЕРНОПІЛЛЯ

Вперше я познайомилась із Михайлом Цибульком у 1999 році, коли розпочала навчання у Тернопільському державному педагогічному інституті імені Володимира Гнатюка (нині — Національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка). Мою увагу він відразу привернув своїм професіоналізмом, гумором та оптимізмом. Із приємністю згадую аудиторні заняття з дисциплін «Методика образотворчого мистецтва», «Художньо-прикладна графіка», «Шрифти». Спробую проаналізувати методику викладання образотворчих дисциплін Михайла Богдановича як таку, що побудована на його власному досвіді. Заняття викладача завжди були емоційними та цікавими через професійний наочний виклад теоретичної інформації, розповіді і спогади зі шкільної практики. Михайло Цибулько володів важливими рисами педагога — був справедливим при оцінюванні, щедрим на похвалу та підтримку. Вже пізніше, будучи його колегою по роботі, я спостерігала, як Михайло Богданович проводить заняття з академічного малюнка і по-новому переосмислила важливість власного прикладу педагога. Художник часто любив виконувати в аудиторії окрему роботу, демонструючи поетапність її побудови, манеру штрихування, застосування правил композиції.

Ще однією гранню, яку я помітила у процесі спілкування з Михайлом Цибульком як педагогом, була любов до читання і колекціонування книг. Вона сформувалась ще тоді, коли він працював завідувачем бібліотеки в Купчинській

середній школі. Робота вчителем та викладачем образотворчого мистецтва дозволила митцю зібрати власну велику бібліотеку книг з фаху і не тільки. Я пригадую, як мої одногрупники, у яких Михайло Богданович був керівником курсової чи дипломної роботи, часто зверталися до нього за допомогою із підбором книг для виконання власного завдання. Викладач завжди приносив значну кількість літератури зі своєї книгозбірні. Варто сказати, що Михайло Богданович був широко ерудованою людиною у сфері українського та зарубіжного мистецтва. На парах часто цитував класиків, знав багато творчих біографій художників та ділився ними зі студентами. Він любив повторювати: «Малювати потрібно те, що бачиш, але потрібно знати те, що малюєш, сповідуючи принципи академічного реалізму». Пристрастю митця була і художня фотографія. Михайло Богданович часто робив світлини студентів, академічних груп на парах, виїзних пленерах та екскурсіях. Інколи саме з фотографій художник виконував графічні портрети.

Хист до малювання у Михайла Цибулька, як він сам згадував на заняттях, проявився ще під час навчання в загальноосвітній школі. Наприклад, навчаючись у шостому класі, він виготовив оригінальний альбом для кабінету іноземної мови «Домашні та дикі звірі», виконав олівцеві портрети багатьох класиків української і світової літератури. Михайло Цибулько сім років працював учителем малювання у Купчинській та Денисівській загальноосвітніх школах, де опанував методику навчання дітей образотворчої грамоти, розумів дитяче сприйняття мистецтва, удосконалював свій педагогічний малюнок. Згодом ці знання знадобилися художникові під час керування педагогічною практикою та у викладанні методики образотворчого мистецтва для студентів. Мабуть, немає такого вчителя з фаху, який би особисто не знав Михайла Богдановича та не згадував його з теплотою.

Професійну художню освіту Михайло Цибулько отримав в Українському поліграфічному інституті імені Івана Федорова у Львові (нині — Українська академія друкарства) за спеціалізацією «Оформлення та ілюстрування книги» та здобув кваліфікацію «художник-графік з оформлення та ілюстрування книги». У вищій він ґрунтовно опанував оригінальну та

друковану графіку, мистецтво шрифту, композиційні прийоми створення художніх елементів книги.

Живописні картини є рідкістю у доробку митця. Так, у 1970-х роках для Денисівського краєзнавчого музею художник виконав олійну діораму «Бій над Стрипою», що відображає один із епізодів війни в нашому краї навесні 1944 р. Міцний рисунок, чіткість промальовування мотивів, їх реалістичне трактування дало змогу авторові виконати виразне життєво правдиве полотно.

Після закінчення поліграфічного інституту Михайло Цибулько працював художнім редактором редакційно-видавничого відділу обласного управління в справах видавництва, поліграфії і книжкової торгівлі. У цей час митець був автором дизайну часописів «Тернопіль» та «Русалка Дністрова». Упродовж вісімнадцяти років праці в обласній друкарні він оформив сотні книжок, буклетів, плакатів, листівок. Деякі роботи були відзначені на всесоюзних та республіканських конкурсах-оглядах дипломами учасника і переможця.

Переважна більшість оформлених Михайлом Цибульком книжок видані у 1991—1994 роках. Оскільки пік творчості художника припав саме на цей період, то переважаючою за змістом була виразно національна графіка, яка залишалась для нього улюбленою і надалі.

В ілюстраціях до обкладинок, форзаців, фронтисписів, орнаментально-декоративних заставках, віньєтках, мініатюрах Михайла Цибулька зображені досить прості, буденні мотиви, виконані переважно в чорно-білому варіанті. Це пейзажі, елементи натюрморту, рослинно-квіткові мотиви, обличчя, постаті людей. При поєднанні малюнків із заголовком художник досягав завжди нового звучання композиції, гри форм, чіткого структурування поля аркуша. Характерною рисою віньєток є їх компоновання у формі кругів або так званих медальйонів. Там найчастіше намальовані кургани, братські могили та оспівані в народних піснях національні символи — лелеки, калина, хліб і сіль тощо. Улюбленою для Михайла Цибулька стала і нарбутівська стилістика оздоблення книг з тяжінням до пишних барокових орнаментальних мотивів, розробки рослинних елементів візерунковими колами, що має давню народну символіку.

Проаналізувавши ілюстрації та заставки митця, бачимо, що вони завжди сюжетно-оповідні, реалістичні, врівноважено статичні. Це відповідало тогочасним тенденціям оздоблення книги. Улюбленими графічними засобами виразності та технічними прийомами художника була крапкова та лінійна манера виконання тушшю, штрихування графітним олівцем, значно рідше — ліногравюра.

На фронтисписах книжок художник часто вмщував портрети прозаїків та поетів: Петра Тимочка («На канадській землі»), Богдана Мельничука («Яр. Вибрані новели»), Неоніли Петраш («Дорога надії»), Олега Смоляка («Провесінь»), Євгена Зозуляка («Соло для камерного хору») та ін. Портрети митець виконував і спеціально для журналів. Так, у випусках часопису «Тернопіль» за 1991—1993 роки вміщено близько 40 портретів українських літераторів, видатних культурних діячів: патріарха Йосифа Сліпого, кардинала Мирослава-Івана Любачівського, Лесі Українки, Михайла Драгоманова, Івана Дзюби, Євгена Маланюка, Осипа Барвінського, Павла Чубинського та ін. Портретами Михайла Цибулька проілюстровано і номери видання інших років.

Улюбленим за стилістикою для Михайла Цибулька став націоналізований церковнослов'янський шрифт із адаптованими до сучасності елементами. Порівнявши заголовки багатьох творів, помічаємо, що художник завжди дещо варіює написання окремих елементів літер, проміжків між ними, не змінюючи, проте, їх загальної пізнавальної стилістики. Окрім цього шрифту, митець створював і власні гарнітури, вміло підбираючи їх до змісту творів. Кожен напис, заголовок ставав цікавою композицією із певним художнім трактуванням — визначеним розміром і малюнком, варіантом графічного заповнення, компонованням із тлом.

1993 року Михайло Цибулько став першим лауреатом всеукраїнської літературно-мистецької премії імені Іванни Блажкевич (разом із поетом Михайлом Левицьким і краєзнавцем Володимиром Хомою) за популяризацію творчості письменниці. Зі слів директора Денисівського краєзнавчого музею Богдана Савака, художник виконав на його замовлення декілька портретів, серед яких зображення Іванни Блажкевич, Тараса Шевченка, екслібрис та ін.

Чи не найкраще Михайло Цибулько проявив себе у портретуванні. Він був настільки вправним у його побудові, що відразу безпомилково вловлював пропорції деталей голови, характерні риси та емоції натурника. Михайло Цибулько передавав об'єм, наносячи лише один-два шари штрихів, відразу ставлячи їх за формою і даючи необхідний тон. Підбираючи різні за довжиною і нагиском штрихи, варіюючи їхню ритміку,десь залишаючи пробіли, художник досягав діапазону м'яких тональних переходів. Така манера малюнка давала змогу працювати швидко, виконувати легкі зображення, не переобтяжені зайвими деталями. Митець любив підмічати індивідуальні риси кожної людини, сам підшукував собі натурника, входячи в азарт, малював за будь-якої нагоди. Як розповідав мені Михайло Цибулько, колись, провідуючи батька у лікарні, він встиг виконати портрети усіх пацієнтів палати та їхніх родичів. Працюючи у виші, він змалював багатьох співробітників та студентів. Тло художник залишав пустим або штрихував рівномірно, завуальовуючи ризики чи роблячи їх, навпаки, добре помітними. Значно рідше тло було абстрактним, мало виразне діагональне чи вертикальне спрямування. Цікавим є його прийом подачі образу в портреті доньки художника Михайла Кузіва — «зрізування» зображення мозкової частини голови під вертикальну лінію, формуючи таким чином прямокутник у прямокутнику та зосереджуючи увагу на обличчі дівчинки. Михайло Богданович малював переважно м'яким графітним олівцем і лише зрідка іншими графічними матеріалами (кольоровими олівцями, сангіною тощо).

Схильність до правдивої передачі дійсності, треноване зірке око, художня інтуїція, власна легка манера олівцевого штрихування сформували Михайла Цибулька як досвідченого академічного портретиста. За словами тогочасного директора Тернопільського обласного краєзнавчого музею Степана Костюка, «у технічно невибагливій майстерності художник на Тернопільщині єдиний». На мою думку, митець не став виразником львівської художньої школи з її схильністю до площинності, деформації, стилізації, а виробив власну манеру малюнку, з якою надалі не експериментував.

Михайло Цибулько довгий час не виставляв портрети напоказ публіці. Перші персо-

нальні виставки графіки художника відбулися на прохання його друзів лише 2009 року, коли митцю вже минуло 60 (у фойє головного корпусу ТНПУ імені Володимира Гнатюка та у Збаразькому державному історико-архітектурному заповіднику). Пізніше твори експонувались у м. Волочиськ (2011 р.), Тернопільському обласному краєзнавчому музеї, в Українському домі «Перемога», у виставковому залі Бережанського державного історико-архітектурного заповідника (усі 2015 р.). Художник завжди представляв від 60-ти до 100-та графічних зображень сучасників, відомих художників, письменників, громадських діячів та знайомих. Так, відомими є портрети Андрія Шептицького (виконаного для Церкви Матері Божої неустанної помочі), великомучеників УГКЦ Василя Величковського, Івана Зятика, Зенона Ковалика, Миколи Чарнецького; Володимира Івасюка, Назарія Яремчука, Тараса Шевченка, Леся Курбаса, Костянтина Станіславського, Бертольда Брехта та ін. Зі слів художника, він мав задумку ще намалювати образи героїв Євромайдану — «небесну сотню», проте цим планам не судилося збутися через його передчасну смерть.

Останньою стала меморіальна виставка творів Михайла Цибулька «Портрет як дзеркало душі» 2020 року у Тернопільському обласному художньому музеї. Сьогодні там зберігається близько 50-ти портретів, подарованих сім'єю митця. Ще декілька десятків картин належать Денисівському краєзнавчому музею.

Запам'ятався мені Михайло Цибулько і як вправний оформлювач, плакатист, дизайнер фірмових знаків, вивісок тощо. Близько 22-х років він був практично єдиним автором оформлення інтер'єру ТНПУ імені Володимира Гнатюка. Художник виконав дизайн стендів третього поверху корпусу факультету підготовки вчителів початкових класів, емблеми і хоругви усіх факультетів університету, емблему Інституту мистецтв, інформаційні стенди тощо. Митець майстерно застосовував різноманітні композиційні побудови в колі, смузі, квадраті, формі так званого готичного щита. Самі зображення Михайло Богданович виконував із самоклеючої плівки, що дало можливість працювати швидко та досягати яскравості барв. Бездоганна симетрична композиція, змістова виразність, лаконізм кольору, поєднання різних за розміром

елементів дають підставу говорити про кожен із об'єктів дизайну як про твір графічного мистецтва.

Схильність Михайла Цибулька до правдивої реалістичної передачі дійсності у портретах та ілюстраціях окреслила велике коло шанувальників його творчості. Експозиції персональних виставок засвідчили масштабність графічного доробку автора, його талант та професіоналізм, відшліфований постійною працею. Михайло

Цибулька як особистість залишався скромною людиною, не прагнув публічного визнання та слави. Маючи велику притягальну силу характеру, він умів на одному рівні комунікувати зі співробітниками, знайомими, студентами. Саме ця риса характеру Михайла Цибулька назавжди залишиться у пам'яті прихильників його творчості.

м. Тернопіль

*Художник
Михайло Цибулька
(автопортрет)*